

EURÓPSKY DOZORNÝ ÚRADNÍK PRE OCHRANU ÚDAJOV

Zhrnutie stanoviska európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov k balíku Komisie o slobodných a spravodlivých európskych voľbách

(Úplné znenie tohto stanoviska je k dispozícii v anglickom, francúzskom a nemeckom jazyku na webovom sídle Európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov na adrese www.edps.europa.eu)

(2019/C 47/05)

Fungovanie Únie je založené na zastupiteľskej demokracii. Politická komunikácia je rozhodujúca pre účasť občanov, politických síl a kandidátov na demokratickom živote a pre základné právo na slobodu prejavu. Tieto práva a slobody sú vzájomne prepojené s právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života, domova a komunikácie a s právom na ochranu osobných údajov. Začiatkom tohto roka európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (EDPS) vo svojom stanovisku 3/2018 poukázal na riziká, ktoré koncentrované trhy predstavujú pre základné práva.

V súvislosti s prejavom o stave Únie za rok 2018 Komisia predložila bezpečnostný balík zameraný na slobodné a spravodlivé európske voľby. Tento balík pozostáva z oznámenia, usmerňovacieho dokumentu o uplatňovaní právnych predpisov Únie o ochrane údajov v kontexte volieb, z odporúčania a návrhu nariadenia, pokiaľ ide o postup overovania porušovania pravidiel o ochrane osobných údajov v kontexte volieb do Európskeho parlamentu. EDPS uznáva odkaz na úlohu platforiem sociálnych médií a na spôsob zabezpečenia súladu tejto iniciatívy s kódexom postupov pre online dezinformácie. Vzhľadom na nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu v máji budúceho roka a na mnohé iné vnútroštátne voľby naplánované na rok 2019 EDPS tiež uznáva odporúčania na vytvorenie vnútroštátnych volebných sietí a európskej koordinačnej siete. Využíva túto príležitosť a chce vyjadriť, že je k dispozícii a môže sa zúčastňovať na európskej sieti. Doplnila by sa tým činnosť EDPS v tejto oblasti, najmä seminár, ktorý európsky dozorný úradník pre ochranu údajov organizuje vo februári budúceho roka. EDPS tiež uznáva odporúčania, aby členské štáty vykonali komplexné posúdenie rizík spojených s voľbami do Európskeho parlamentu s cieľom identifikovať možné kybernetické incidenty, ktoré by mohli ovplyvniť integritu volebného procesu, a zdôrazňuje naliehavosť tejto záležitosti.

EDPS sa všeobecne domnieva, že v záujme väčšej jasnosti sa mohol uviesť aj odkaz na spracovanie osobných údajov Európskym parlamentom, Úradom pre európske politické strany a európske politické nadácie a Výborom nezávislých osobností, ktoré patrí do rozsahu pôsobnosti nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1725 z 23. októbra 2018 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 45/2001 a rozhodnutie č. 1247/2002/ES⁽¹⁾ [predtým nariadenie (ES) č. 45/2001]. EDPS okrem toho a konkrétnejšie v súvislosti s navrhovaným nariadením predložil niekoľko odporúčaní. Ide napríklad o objasnenie rozsahu opatrení a doplnkových zámerov takýchto sankcií vrátane rozhodnutí EDPS pri zistení porušenia nariadenia (EÚ) 2018/1725 a odkazu na aktuálny právny rámec pre ochranu údajov na účely spolupráce medzi národnými dozornými orgánmi pre ochranu údajov a EDPS, ako aj zaistenie dôvernosti pri výmene informácií v kontexte spolupráce medzi dozornými orgánmi pre ochranu údajov a Výborom nezávislých osobností.

1. Úvod a okolnosti

1. V súvislosti s prejavom o stave Únie za rok 2018 Komisia 12. septembra 2018 predložila bezpečnostný balík zameraný na slobodné a spravodlivé európske voľby. Pozostával z legislatívneho návrhu doplneného tromi nelegislatívnymi opatreniami:

— návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ, Euratom) č. 1141/2014, pokiaľ ide o postup overovania porušovania pravidiel o ochrane osobných údajov v kontexte volieb do Európskeho parlamentu (COM (2018) 636 final/2) (ďalej len „navrhované nariadenie“);

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018, s. 39.

- oznámenie o zabezpečení slobodných a spravodlivých európskych volieb (COM (2018) 637 final) (ďalej len „oznámenie“);
 - odporúčanie týkajúce sa sietí pre volebnú spoluprácu, online transparentnosti, ochrany proti incidentom v oblasti kybernetickej bezpečnosti a boja proti dezinformačným kampaniam v kontexte volieb do Európskeho parlamentu (C (2018) 5949 final) (ďalej len „odporúčanie“) a
 - usmernenie o uplatňovaní práva Únie v oblasti ochrany údajov v kontexte volieb (COM (2018) 638 final) (ďalej len „usmernenie“).
2. Tento balík bol prijatý s cieľom zabezpečiť spravodlivé a slobodné voľby do Európskeho parlamentu, ktoré sa majú konať v máji 2019, s ohľadom na nové výzvy, ktoré prináša online komunikácia, a na najnovšie odhalenia, ako napríklad prípad Facebook/Cambridge Analytica ⁽²⁾. Predkladá sa spoločne s návrhom nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európske centrum odvetvových, technologických a výskumných kompetencií v oblasti kybernetickej bezpečnosti a sieť národných koordinačných centier (COM(2018) 630 final) ⁽³⁾.
3. Dopĺňa oznámenie Komisie z 26. apríla s názvom Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup (COM/2018/236 final), ktorého zámerom je podporiť transparentnejšie, dôveryhodnejšie a zodpovednejšie online prostredie. Jeden z jeho kľúčových cieľových prvkov – samoregulačný kódex postupov v oblasti dezinformácií – bol zverejnený 26. septembra 2018. Komisia zverejnila aj stanovisko konzultačnej rady multilaterálneho fóra ku kódexu postupov ⁽⁴⁾. Akcie predpokladané v tomto oznámení vrátane tohto kódexu postupov dopĺňajú pokračujúcu prácu ESVC. V nadväznosti na závery Európskej rady z 28. júna 2018 ⁽⁵⁾ Komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku do konca roka predložia v spolupráci s členskými štátmi revidovaný akčný plán boja proti dezinformáciám ⁽⁶⁾.
4. Zámerom navrhovaného nariadenia je umožniť ukladať finančné sankcie európskym politickým stranám alebo nadáciám, ktoré využijú porušenie pravidiel ochrany údajov na svojvoľné ovplyvnenie alebo snahu o ovplyvnenie výsledku volieb do Európskeho parlamentu ⁽⁷⁾. Okrem finančných pokút, ktoré možno ukladať európskym politickým stranám alebo nadáciám, vo výške 5 % ich ročného rozpočtu ⁽⁸⁾, by sa do zoznamu porušení pridal nový dôvod, ktorý by európskej politickej strane alebo nadácii bránil žiadať o financovanie zo všeobecného rozpočtu Európskej únie v roku, v ktorom bola uložená sankcia ⁽⁹⁾. Komisia vo svojom odporúčaní nabáda národné dozorné orgány pre ochranu údajov zriadené podľa všeobecného nariadenia o ochrane údajov (ďalej len „GDPR“), aby okamžite a aktívne informovali Úrad pre európske politické strany a európske politické nadácie (ďalej len „úrad“) ⁽¹⁰⁾ o svojich rozhodnutiach pri zistení porušenia pravidiel ochrany údajov, ak sa takéto porušenie spája s politickou činnosťou európskej politickej strany alebo nadácie s cieľom ovplyvniť voľby do Európskeho parlamentu ⁽¹¹⁾. Komisia tiež odporúča, aby v prípadoch účasti politických strán alebo nadácií na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni členské štáty uplatňovali primerané sankcie ⁽¹²⁾.
5. V odporúčaní sa navyše nabáda na zriadenie vnútroštátnej volebnej siete v každom členskom štáte, ako aj európskej koordinačnej siete pre voľby do Európskeho parlamentu ⁽¹³⁾. Európska koordinačná sieť pritom nadväzuje na prvú

⁽²⁾ Oznámenie, s. 2.

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5681_sk.htm

⁽⁴⁾ Kódex a jeho príloha, ako aj stanovisko konzultačnej rady, sú k dispozícii na stránke: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

⁽⁵⁾ K dispozícii na stránke: <https://www.consilium.europa.eu/media/35936/28-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽⁶⁾ Oznámenie, s. 10.

⁽⁷⁾ Dôvodová správa k navrhovanému nariadeniu, s. 2.

⁽⁸⁾ Pozri článok 27 ods. 4 písm. a) nariadenia č. 1141/2014 a informačný prehľad Komisie o slobodných a spravodlivých európskych voľbách dostupný na stránke: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_sk.pdf.

⁽⁹⁾ Dôvodová správa k navrhovanému nariadeniu, s. 6.

⁽¹⁰⁾ Tento úrad bol zriadený podľa nariadenia č. 1141/2014 (článok 6).

⁽¹¹⁾ Odporúčanie 6. Vo svojom oznámení na s. 7 Komisia tiež vyzýva členské štáty, aby v súlade s platnými vnútroštátnymi a únijnými právnymi predpismi podporovali poskytovanie informácií zo strany národných dozorných orgánov pre ochranu údajov orgánom povereným monitorovaním volieb a činností politických strán a ich financovania, ak to vyplýva z ich rozhodnutí alebo ak existujú iné primerané dôvody domnievať sa, že porušenie sa spája s politickou činnosťou vnútroštátnych politických strán alebo nadácií v kontexte volieb do Európskeho parlamentu. Pridaný dôraz.

⁽¹²⁾ Odporúčanie 11.

⁽¹³⁾ Odporúčania 1 až 5 (vrátane).

výmenu, ktorú medzi krajinami EÚ zorganizovala Komisia v súvislosti s najlepšimi volebnými postupmi v apríli 2018. Tvorili by ju národné kontaktné miesta a jej stretnutia by mali byť v januári a v apríli 2019⁽¹⁴⁾. Sieť je naplánovaná ako európsky proces varovania v reálnom čase a ako fórum na výmenu informácií. Vnútroštátne siete by sa mali zameriavať okrem iného na výmenu informácií o témach, ktoré by mohli ovplyvniť európske voľby, medzi vnútroštátnymi orgánmi s právomocami v oblasti volebných záležitostí a kybernetickej bezpečnosti, ako aj národnými dozornými orgánmi pre ochranu údajov a vnútroštátnymi regulačnými orgánmi alebo subjektmi pôsobiacimi v audiovizuálnej oblasti. Odporúča sa, aby tieto vnútroštátne siete konzultovali a spolupracovali s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi presadzovania práva v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi⁽¹⁵⁾, pričom spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi presadzovania práva môže na európskej úrovni podľa potreby sprostredkovať Europol. Podľa Komisie *im to umožní rýchlo odhaliť potenciálne hrozby pre voľby do Európskeho parlamentu a pohotovo presadiť platné pravidlá, a to aj dostupné finančné sankcie, ako je napríklad vrátenie verejného príspevku*⁽¹⁶⁾.

6. Komisia napokon predložila niekoľko odporúčaní⁽¹⁷⁾ na uľahčenie transparentnosti pri politickej reklame pred voľbami do Európskeho parlamentu a odporučila členským štátom, aby prijali vhodné opatrenia v oblasti kybernetickej bezpečnosti procesu volieb do Európskeho parlamentu a aby sa zapojili do činností zameraných na zvyšovanie povedomia v spolupráci s tretími stranami vrátane online platforiem a poskytovateľov informačných technológií v záujme vyššej transparentnosti a budovania dôvery počas volebného procesu.
7. V usmernení sa poukazuje na existujúci rámec Únie pre ochranu údajov a jeho použitie vo volebnom kontexte. Komisia sa domnieva, že keďže sa nariadenie GDPR použije v európskom volebnom kontexte po prvýkrát, je dôležité, aby všetci aktéri zapojení do volebných procesov jasne chápali, ako tieto pravidlá uplatňovať čo najlepšie. Komisia zdôrazňuje, že vnútroštátne orgány na ochranu údajov musia plnohodnotne riešiť možné porušenia pomocou svojich posilnených právomocí⁽¹⁸⁾.
8. Európska rada 18. októbra 2018 žiadala o opatrenia na ochranu demokratických systémov Únie a boj proti dezinformáciám, a to aj v kontexte nadchádzajúcich európskych volieb, pri plnom rešpektovaní základných práv. V tejto súvislosti si opatrenia navrhované Komisiou v oblasti sietí pre spoluprácu pri voľbách, online transparentnosti, ochrane proti incidentom v oblasti kybernetickej bezpečnosti, nezákonnej manipulácie s údajmi a v oblasti boja proti dezinformačným kampaniam a posilnenia pravidiel o financovaní európskych politických strán zaslúžia okamžité preskúmanie a operačné nadväzujúce činnosti zo strany príslušných orgánov⁽¹⁹⁾.
9. Európsky parlament 25. októbra 2018 prijal uznesenie, v ktorom pripomenul „opatrenia na zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb, ktoré navrhla Komisia, najmä legislatívny návrh na sprísnenie pravidiel financovania európskych politických strán, ktorým sa vytvára možnosť uložiť finančné sankcie za porušenie predpisov o ochrane údajov s cieľom úmyselne ovplyvniť výsledok európskych volieb“ a to, že „spracúvanie osobných údajov politickými stranami v EÚ upravuje všeobecné nariadenie o ochrane údajov a že porušenie zásad, práv a povinností podľa tohto zákona sa premietne do ďalších pokút a sankcií“. EP sa podľa uznesenia domnieva, že „zasahovanie do volieb je pre demokraciu obrovskou hrozbou a jej vyriešenie si vyžaduje spoločné úsilie poskytovateľov služieb, regulátorov a politických aktérov a strán“, a víta balík Komisie⁽²⁰⁾. Výbor Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci 3. decembra 2018 prijal stanovisko k navrhovanému nariadeniu⁽²¹⁾. Výbor pre ústavné veci prijal 6. decembra 2018 správu k navrhovanému nariadeniu⁽²²⁾.

⁽¹⁴⁾ Oznámenie, s. 7, a informačný prehľad Komisie o slobodných a spravodlivých európskych voľbách dostupný na stránke: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_sk.pdf.

⁽¹⁵⁾ Oznámenie, poznámka pod čiarou č. 20: Týkali by sa najmä prípadov, v ktorých ide o zlomyselné zacielenie volebného procesu, vrátane incidentov spočívajúcich v útokoch na informačné systémy. Z okolností môže vyplývať, že bude vhodné začať trestné vyšetrovanie, ktoré môže mať za následok trestné sankcie. Ako už bolo uvedené, v smernici 2013/40/EÚ boli jednotne vymedzené útoky na informačné systémy a súvisiace minimálne horné hranice sádzby sankcií.

⁽¹⁶⁾ Oznámenie, s. 7.

⁽¹⁷⁾ Odporúčania 7 až 10 (vrátane) a 12 až 19 (vrátane).

⁽¹⁸⁾ Oznámenie, s. 8, bod 3: Uplatňovanie pravidiel ochrany údajov vo volebnom procese.

⁽¹⁹⁾ Závery dostupné na stránke: <https://www.consilium.europa.eu/media/36775/18-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽²⁰⁾ Pozri body 10 až 12 uznesenia o použití údajov používateľov Facebooku spoločnosťou Cambridge Analytica a o vplyve na ochranu údajov P8_TA-PROV(2018)0433 (2018/2855(RSP)), ktoré je k dispozícii na stránke: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONGML+TA+P8-TA-2018-0433+0+DOC+PDF+V0//SK>, pridaný dôraz.

⁽²¹⁾ K dispozícii na stránke:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-630.530&format=PDF&language=SK&secondRef=02>.

⁽²²⁾ K dispozícii na stránke:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONGML+REPORT+A8-2018-0435+0+DOC+PDF+V0//EN>

10. Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (ďalej len „EDPS“) víta neformálne konzultácie zo strany Komisie k navrhovanému nariadeniu, odporúčaniam a usmerneniam pred ich prijatím a to, že časť jeho neformálnych pripomienok bola zohľadnená. Zdôrazňuje však, že vzhľadom na krátky čas, ktorý mal k dispozícii, boli tieto pripomienky len predbežné. Preto chce vyjadriť nasledujúce formálne pripomienky. V tejto súvislosti by rád pripomenul, že pri prijímaní legislatívneho návrhu súvisiaceho s ochranou práv a slobôd jednotlivcov pri spracovaní osobných údajov, ako je to v tomto prípade, by Komisia mala konzultovať s EDPS.

3. Záver

36. EDPS uznáva politickú komunikáciu ako základ pre účasť občanov, politických síl a kandidátov na demokratickom živote a pre uplatňovanie základného práva na slobodu prejavu a to, že tieto práva a slobody sú vzájomne závislé od práva podľa článku 7 charty na rešpektovanie súkromného a rodinného života a práva podľa článku 8 charty na ochranu osobných údajov.
37. Uznáva najmä zmienku v oznámení a usmerneniach o úlohe platforiem sociálnych médií a spôsobe zabezpečenia súladu tejto iniciatívy s kódexom postupov pre online dezinformácie.
38. Vzhľadom na nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu v máji budúceho roka a na mnohé iné vnútroštátne voľby naplánované na rok 2019 EDPS tiež uznáva odporúčania na vytvorenie vnútroštátnych volebných sietí a európskej koordinačnej siete. Využíva túto príležitosť a chce vyjadriť, že je k dispozícii a môže sa zúčastňovať na európskej sieti. Doplnila by sa tým činnosť EDPS v tejto oblasti, najmä seminár, ktorý európsky dozorný úradník pre ochranu údajov organizuje vo februári budúceho roka.
39. EDPS tiež uznáva odporúčania, aby členské štáty vykonali komplexné posúdenie rizík spojených s voľbami do Európskeho parlamentu s cieľom identifikovať možné kybernetické incidenty, ktoré by mohli ovplyvniť integritu volebného procesu, a zdôrazňuje naliehavosť tejto záležitosti.
40. EDPS sa všeobecne domnieva, že v záujme väčšej jasnosti sa mohla uviesť aj zmienka o spracovaní osobných údajov Európskym parlamentom, úradom a výborom, ktoré patrí do rozsahu pôsobnosti nariadenia 2018/1725 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov [predtým nariadenie (ES) č. 45/2001].
41. EDPS okrem toho a konkrétnejšie predkladá v súvislosti s navrhovaním nariadením niekoľko odporúčaní, spomedzi ktorých možno spomenúť:
- objasnenie rozsahu opatrení a doplnkových zámerov takýchto sankcií;
 - zahrnutie rozhodnutí EDPS o zistení porušení do nariadenia (EÚ) 2018/1725;
 - zahrnutie zmienky o aktuálnom právnom rámci pre ochranu údajov na účely spolupráce medzi národnými dozornými orgánmi pre ochranu údajov a EDPS a
 - zaistenie dôvernosti výmeny informácií v kontexte spolupráce medzi dozornými orgánmi pre ochranu údajov a Výborom nezávislých osobností.

V Bruseli 18. decembra 2018

Giovanni BUTTARELLI

Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov
